

עלון בנגינות מזמור עיר

בס"ד

כניסת שבת 5:56
ציאת שבת 7:07

הוצאה לאור:
יצחק חלבה 052-6025436

גיליון מס' 1079 טו' תשרי תשפ"ז

סוכות

רעיונות על הפרשה על פי תורתו של הרב אביגדור נבנצל שליט"א

ה'שולחן ערוך' פסק: "לולב שיבשו רוב עליו (או שדרתו) (טו) פסול ושיעור היבשות משיכלה מראה ירקנות שבו וילבינו פניו" (או"ח תרמ"ה ס"ה) פסק זה מסתמך על המשנה האומרת: "לולב הגזול והיבש פסול" (סוכה כט:) מה הסיבה לדין זה?

מובא בתלמוד הירושלמי מפני שיבש הוא כמו מת, והפסוק אומר: "לֹא הַמֵּתִים יִהְיוּ יָהּ" (תהלים קטו, יז) אי אפשר להלל את הקב"ה בדבר מת; אולי זה המקור של קביעת שיעור היובש הפוסל בלולב "ושיעור היבשות משיכלה מראה ירקנות שבו וילבינו פניו", כשם שפניו של מת לבנים, אולם כל עוד הלולב ירוק עדיין כשר.

והנה מסביר מו"ר הרב נבנצל שליט"א, ישנו טעם נוסף לפסול לולב יבש, והוא שאינו 'הדר'; כתוב בתורה: "וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן פְּרִי עֵץ הָדָר כַּפֹּת תְּמָרִים וַעֲנַף עֵץ עָבֹת וְעֵרְבֵי זַאֲזָאִ" (ויקרא כג, מ) וכשם שהאתרוג צריך להיות הדר, כך הלולב צריך להיות הדר. וכך מסביר רש"י

בגמרא "היבש פסול. דבעינן מצוה מהודרת דכתיב (שמות טו) וְאֵנֹהוּ" (סוכה כט:) התורה אומרת בשירת הים: "זֶה אֱ-לֵי וְאֵנֹהוּ". חז"ל דרשו: "התנאה לפניו במצוות" (שבת קלג:)

כשאני אבוא לקיים מצווה אני אקפיד לעשותה נאה, לולב נאה, ציצית נאה, ספר תורה נאה, וכו'. בהמשך הגמרא (שם) אבא שאול אומר הסבר נוסף למילת אֵנֹהוּ "הוי דומה לו, מה הוא חנון ורחום אף אתה היה חנון ורחום" דהיינו אנוהו מלשון **אני והוא**, כלומר "אעשה עצמי כמותו להידבק בדרכיו" (רש"י שם)

במבט ראשון נראה שאבא שאול חולק על תנא קמא, אולם אם נתבונן היטב נגלה שבעצם אין כאן מחלוקת אלא שניהם מסבירים על פי אותו עיקרון; שני התנאים מפרשים את המילה 'אנוהו' מלשון נתינת נוי לקב"ה, אלא שתנא קמא סובר שנתנת נוי זו נעשית על ידי "שאתנאה לפניו במצוות" ואילו אבא שאול מוסיף שהיא נעשית גם ע"י "שאתנאה לפניו במידות". ה'תומר דבורה' מסביר שצריכים לדמות את הצורה ליצורה; כשמציירים דיוקן של אדם או של נוף, מבחן המצוינות ושלמות הציור הינו עד כמה הוא זהה למציאות, והיות והאדם נברא ב'צלם אלוקים' הרי שהאדם המושלם ביותר הוא זה שהכי 'דומה' ליוצרו. אומנם ברור לנו ש'אין לו גוף ואין לו דמות הגוף', אבל הקב"ה יצר אותנו בצלם המידות שלו; הוא ברא אותנו על דעת זו שהנפש שלנו תהיה נאה במידותיה. ממילא אבא שאול לא חולק על תנא קמא אלא רק מוסיף שה'נוי' צריך להיות לא רק על ידי המצוות אלא גם אל ידי המידות הנאות.

והנה אומר הרב, יש חילוק בין המושג 'הדר' לבין המושג 'אנוהו'. 'הדר' הינו דבר כללי; חז"ל הם אלו שקבעו לנו מהו נכלל בגדר "הדר", למשל בהדס אמרו שאם ענביו מרובים מעליו אזי אינו הדר; יתכן שבעיני מיישור, הענבים דווקא נחמדים למראה, אולם חז"ל קבעו שזה לא הדר, וכן לשאר המינים. לעומת זאת 'אנוהו' הינו דבר אישי, כל אחד לפי טוב טעמו מחליט מהו הנוי היפה ביותר; למשל מובא בגמרא: "אנשי ירושלים שהיו אוגדין את לולביהן בגימוניות של זהב" (סוכה לו:) וכן כל אחד ואחד לפי הנראה בעיניו יותר מכובד, אם חוטי תכלת או ארגמן וכד'. הספרדים

נוהגים לכרוך את הלולב בחוטים צבעוניים, ואין שום הלכה הקובעת באיזה צבע צריך להיות החוט, כל אחד בוחר לפי טעמו. זהו ההבדל שבין 'אנוהו' - דבר פרטי, לבין 'הדר' - גדרים שחז"ל קבעו. המצוה 'ואנוהו' לא מעכבת בארבעת המינים וכן בשאר המצוות; אם אדם בנה סוכה אך לא הקפיד שתהיה נאה, מידי מצוות סוכה יצא, אולם מידי 'אתנאה לפניו במצוות' לא יצא. במילים אחרות 'ואנוהו' זה לא חלק ממצוות סוכה, יש מצוות סוכה ויש מצוה נוספת לעשות אותה נאה, ולכן מי שלא עשה את סוכתו נאה קיים מצוות סוכה אך לא קיים מצוות 'ואנוהו'. אם כן השאלה היא אם היא לא שייכת למצוות סוכה, לאן שייכת מצוה זו?

אומר הרב מצוה זו כלולה במצוות אהבת ה'; כשאני אוהב מיישור הרי שאשתדל לעשות את מה שהוא רוצה בצורה הכי יפה שימצא חן בעיני אהובי. אולם מה'מסילת ישרים' לא משמע כך, לפי דבריו מצוה זו שייכת ליראת ה', כפי שהנביא אומר: "וְכִי תִגְיִשׁוּ פִסְנוֹ וְזִלְתָּ אֵין רַע הִקְרִיבָהוּ אֶל לְפָנֶיךָ הָיִרְצָךְ או הַיִּשָּׂא פָנֶיךָ" (מלאכי א, ח) כשמפחדים מהמושל מגישים מנחה יפה, כי אם מגישים לו מנחה לא יפה התוצאה יכולה להיות חמורה במיוחד. ממילא גם בנידון דידן, העובדה שמקפידים לעשות את המצוה כמה שיותר נאה היא מפני יראת אלוקים.

הגמרא אומרת שהידור במצוה הינו עד שליש במצוה, דהיינו אם למשל מחיר הלולב הסטנדרטי הוא שלושים ש"ח החיוב להדר הוא עד שליש 'מלבר' (דהיינו מבחוץ), כלומר שעד ארבעים וחמישה ש"ח חייבים להדר כדי לקיים 'הידור מצוה', אולם מעבר לזה לא חייבים; כמובן מי שרוצה להוסיף כפי שברכו ה' מותר לו להוסיף, אבל לא חייב מן הדין.

והנה הרמב"ם פסק בהלכות בית הבחירה: "ומצוה מן המובחר לחזק את הבנין ולהגביהו כפי כח הציבור שנאמר (עזרא ט-ט) "ולרום את בית אלקינו" ומפארין אותו ומייפין כפי כחן אם יכולין לטוח אותו בזהב ולהגדיל במעשיו הרי זה מצוה" (פ"א ה"א)

נשאלת השאלה: הרי ההפרש בין לטוח את בית הבחירה בטיח או לטוח אותו בזהב זה הרבה יותר משליש, מדוע אם כן פוסק הרמב"ם הידור גדול יותר ממה שהגמרא אומרת?

אומר הרב מפני שאת האדם הפרטי צריך להגביל כדי שלא יוציא את כל רכושו ויעני, לכן קבעו חז"ל עד שליש מערך המצוה, אבל בניית בית הבחירה הינה מצוה השייכת לכלל ישראל, והיות ואין ציבור עני אפשר להגדיל את סכום ההידור. אומנם היו תקופות בהיסטוריה של עם ישראל שלא היו כל כך עשירים, אבל בציבור לא הגבילו את ההוצאה בהידור המצוה.

אולם הרב מתרץ תירוץ נוסף על פי מה שמתרגם אונקלוס את הפסוק: "זֶה אֱ-לֵי וְאֵנֹהוּ" "זֵין אֶלְהִי וְאֶכְנִי לֵה מַקְשָׁא" זאת אומרת שלשון אנוהו זה לא רק מלשון נוי אלא מלשון 'נוה', ומשמעות הדבר היא שעיקר המצוה להתנאות במצוות נאמרה על בניין בית המקדש, ולכן במקדש לא רצו להגביל בשליש כמו בשאר מצוות, אלא שיעשו כפי כוחו של הציבור.

אולי אפשר להוסיף על הדברים הנפלאים שאמר הרב שליט"א, שהרי התורה אמרה: "וְעִשְׂתִּי לִי מִקְדָּשׁ וְיִשְׁכְּנֵנִי בְּתוֹכָם" (שמות כה, ח) 'בתוכו' לא נאמר אלא 'בתוכם', דהיינו בתוך כל אחד מבני ישראל השכינה שורה; ממילא כשאנחנו באים להדר ב'בניית' הלב שלנו - משכן ה', הרי שאין לנו שום הגבלה של הידור ואם כן חייבים להשקיע כמה שיותר כדי שיהיה בתוכנו מקום מהודר וראוי שהקב"ה ישכון בו. עלון זה מוקדש לעילוי נשמת הרה"ג ר' אליהו דרמר בן ריבה זצ"ל

שרבת שלום וחג שמח יצחק חלבה

לעילוי נשמת אאמו"ר אברהם (אלברטו) בן מרים חלבה, יוסף הכהן בן קלרה, מרשין בן ברנודי, מרשין בן שרה, יצחק בן מנחם טוב, יעקב יהושע בן חיים יחזקאל, שלמה ידידיה בן עליזה, עופר פילבר בן יפה, יוסף אילוז בן מרים, גיל יצחק בן כוכבא, אברהם חולי בן שמחה, דניאל משה בן פרננדא, מרת אמי אולגה בת קלרה, מיכל בת אורי, דונה דני בת זוהר, מרים קוקי בת הלנה, הרבנית דונה בת יעל ת.צ.ב.ה.

המעוניין לקבל כל שבוע את העלון בדואר אלקטרוני ניתן לשלוח בקשה למייל: jalabe2013@gmail.com ללא תשלום לויכוחי הרבים

השיחה נערכה על פי הבנתו של העורך. כל טעות או חסרון יש לתלות בעורך בלבד